

הקידמה ואכזבותיה

סית והמרובדת עד קצה-הגבול—כמו גם מבוא מציין לבעיותיה של הסוציולוגיה על שגי שטחיה המרכזיים: הסוציולוגיה-של-הדעת והסוציולוגיה-של-החברה.

עיון בשמות הפרקים דיו להצביע על כך. החלק הראשון, הנקרא "הדיאלקטיקה של השוויון", עוסק בשאלת קיומם או אי-קיומם של מעמדות, בטיב הארגון המידרגי, בגוד ענות ולאומנות. החלק השני, "הדיאלקטיקה של הסוציאליזציה", דן בקבוצות החברתיות, במקומו ויחסי של הפרט בחברה התעשייתית ובשאלות האנומיה והניכור. החלק השלישי, "הדיאלקטיקה של האוניברסליות", עניינו טיב היחסים הבינלאומיים, העצמה, ההתפתחות ו"סדרם ההטרונגי של הערכים". מול אופנת ה"עתידנות" מן הראוי גם לקרוא בתשומת-לב את דבריו של ארון בסיכומו של הספר.

"הקידמה ואכזבותיה" הוא ספר גדוש הערות מבריקות ומעמיקות, הנוגע כמעט בכל בעיה ובעיה שמציגים חיינו המודרניים, וזוהי המלצה מספקת.

ש. י.

איך נמנע העימות

משבר הטילים בסואץ זיכה את הקורא הישראלי בתרגום ספרונו של רוברט פ. קנדי, ספרון שהמועמד-לנשיאות החל בכתיבתו שעה שנפצע פצעי-מוות בכדוריו של סירחאן בשארה סירחאן. הספר מביא דגם של עימות בינונשי הדוחף את העולם פסע-ויעוד-פסע אל שפת התהום ודגם של מיכניקה של קבלת-ההחלטות בצמרת השלטון האמריקאי. המשר לתוכו נדחף הנשיא קנדי בעל-כרחו (הוא עשה, כנכור, הרבה מאמצים להפשיר את המלחמה הקרה) עשה שירות רב לדימויו כנשיא שקול ונמרץ, מנהיג מפוכח והחלטי של צוות מומחים ויועצים ושל אומה גדולה

ריימון ארון, מחשובי הסוציולוגים והוגי-הרעות של צרפת בת-זמננו, בא בספר זה לבדוק את מקורה ואת טיבה של האכזבה, שהיא בת-לווייתה הקבועה של הקידמה. תחרי-שת-אכזבה זו חדרה בעצמה רבה לתודעת הדור הנוכחי בעיקר בעקבות תנועות הסטור-דנטים, שהן הביטוי החריף ביותר לאכזבה מן הקידמה.

קידמה מהי?—הגדרתה גולשת לשדה-מוקשים של ערכים והשקפות-עולם. מוטב אולי להזכיר דקק ל"תמורה", שהיא תופעה אובייקטיבית, ברור כי עולמנו המודרני ידע תמורות רבות בתחום החברתי, הרוחני והחמרי. תמורות אלו—אפשר לכנותן גם "קידמה"—נשפוט שיפוט ערפי על-ידי חלק מבני הדור כבלתי-מספיקות, בלתי-נכונות וכיוצא בכך. ארון משקיף על התמורות ועל מטען אכזבותיהן מעמדה אינטלקטואלית של סקפטיציסט גיי-טרלי. לפנינו, אפוא, ניתוח מבריק וידעני של הציביליזציה המודרנית וההתייחסות אליה. הדיאלקטיקה של המודרניות באה לידי ביטוי במיוחד בשלושה מישורים: שוויון כללי מול ארגון מידרגי (היירארכי); יחדנות לי-סוגיה מול קולקטיביות לסוגיה; מקומיות מול אוניברסאליות.

על שלושה מישורים אלה אפשר, כמוכן, להזכיר עוד אחדים. אולם ארון רואה בשל-שת הנזכרים את החשובים ביותר. המאוכזר בים מצב דיאלקטי זה נמנים על אנשי הזרם המרקסיסטי, הן האורתודוכסי הן ה"הומאני", הרומנטיקנים מבית-מדרשו של ז'וזף רוטו ותלמידיו בנוסחם המודרני, המתמדרים נגד גילוייה של החברה התעשייתית, חברת-הצריכה-ההתקשורת, והאריסטור-קרטים הרואים בחברת-ההמונים גיוון, אפר-רויות ואבדן היחדנות. שלושת חלקי הספר הופכים אפוא בהכרח לגיהות של מכלול התופעות של החברה המודרנית הפלוראליסט-

* רוברט פ. קנדי: איך נמנע העימות / מש"ב קובה 1962; תרגום: מירי אליאב; עם עובד / ספרית אפקים, 1970; 132 עמ'.

* רמון ארון: הקידמה ואכזבותיה; תרגום: מריאנה פרל; עם עובד/ספרית אפקים, 1970; 346 עמ'.

מן המשותף במשברי הטילים של 1962 ושל 1970.

הגיבור הראשי של ימי הדילמה והחרדה, מצד זה של המסך, הוא ג'ון פ. קנדי. תפקידו של כרושצ'וב, הגיבור הראשי השני מעברו האחר של המסך, יוסיף לשמש זמן רב, כפי הנראה, ענין להשערות ולהצאריאמיות. על כתפו של קנדי רבץ באותם שבועות הרי-גורל נטל אטלסי. הכרעתו לכאן ולכאן עשויה היתה לחרוץ לשבט או לחסד את עתיד העולם כולו. על-פי תיאורו של אחיו, עמד הנשיא במשימה זו בצורה המכובדת ביותר. בה'בשעה מאיר תיאור זה את הקשיים לסי-ניהם ניצב מנהיגה של אומה רפובליקאית, את קשריו אל צינורות האינפורמציה שלו, את לבטיו בין עצות ולהצים, גם בדמוקרטיה של חברת-המונים מרובדת אשר בה שפע של מוסדות, ארגונים, מומחים ויועצים—אדם אחד-יחיד שנבחר לתפקידו, במסיבות אלו או אחרות, הוא המחליט ופוסק אחרון. אי-כותה של המנהיגות וכשרו של המנהיג נות-רים אפוא—וביתר-שאת בחברה דמוקרטית—אבן-הבחון לטיבו, יעילותו והחלטיותו של המימשל. הסיכוי שאדם זה עשוי לטעות דוג-מת כל בן-אנוש מעורר צמרמורת. צמרמורת זו היא-היא הרוח הנוראה הנושבת על-פני עולם של מאזן-אימה וכלי-נשק גרעיניים.

מכל-מקום, המסקנות מספרו של רוברט קנדי הן כי מצרים אינה קובה וכי הפתרון הטוב שנמצא לאותו משבר אינו עשוי להיות פתרון טיב ומספק למשבר באורונו.

עד עמוד-התליה

קצב-העשייה של קורותינו, לשלוחותיהן, אינו נותן, כמדומה, סיכוי רב לרומן צפי בעלי איכות, אך לעומת זאת ערובה בצדו שעוד נוסף לקרוא הרבה פרשיות עלומות או

הנאלצת (ושוב, כמעט בעל-כרח) למלא את התפקיד הנכבד של מגן העולם החפשי מפני הקומוניזם ושאיפותיו. רוברט פ. קנדי, תובע-כללי, אח ויועץ קרוב-שבקרובים לנשיא ארה"ב, היה מעורב בכל שלבי ההתיעצות וההכרעה. ספרו הוא אפוא משלים חשוב לספרים אחרים שנכתבו על משבר-הטילים של שנת 1962 (בהוצאת "מערכות" הופיע ספרו של א. אבל, "טילים בקובה") ופתח רחב אל חדרי-החדרים של המימשל הוושנינג-טוני בימיהם של ר. פ. וג'ון פ. קנדי (חובבי האנאלוגיות עשויים להוסיף כאן: שני האחים הגראקיים של הריפובליקה האמריקאית).

התחום העלום שנותר בפרשה זו הוא תפקידה של ברה"מ ותפקידה של קובה. מה הניע את קאסטרו להסכים ולקבל טילי-התקפה סוביי-טיים על אדמת האי? מה הניע את ברה"מ לנסות ולהקים על האי משגרי-טילים המאיי-מים על החוף המזרחי המאוכלס של ארה"ב? זאת דווקא בתקופת שלטונו של כרושצ'וב, שעשה מצד-הוא כמה צעדים בכיוון של הפשרה ודריקום? מה היה מנגנון קבלת ההחלטות בקרמלין אפוף-החשאיזם שבמוס-קבה? שאלות אלו, שבלעדיהן אין הסבר שלם לפרשת הטילים בקובה, אינן באות לידי דיון בספרו של רוברט קנדי. הקורא למד ממנו, כאמור, על הוירה האמריקאית.

בהקבלה למשבר הטילים הנוכחי בסואץ, אין אנו עשויים להסיק מה ריצות ומה עתידות לעשות מוסקבה או מצרים. כל שאנו יכולים הוא להבין מדוע, וכיצד, נהגה ארה"ב בי-אותה פרשה כפי שנהגה. קשה ביותר להניח כי יש ממנו לקח לגבי משבר-הטילים של 1970. ציניקן יכול לומר כי תחת לתרגם את ספרו של קנדי לקורא הישראלי מוטב היה לנו להניח את הספר במקורו על שולחנו של הנשיא ניקסון. גם מעשה זה היה מיותר. הנשיא ניקסון בקיא היטב בהיסטוריה של משבר קובה, דרך טיפולו של הנשיא קנדי משמשת לו, בלי ספק, אתגר אישי ומנהיגותי. אלא שניקסון וקנדי אינם דומים, מדיניותם אינה זהה, דרכיהם אינן נפגשות. יתר על-כן, מלבד עצם שיגורם והזבתם של טילים (כאן טילי-הנגה, שם טילי-התקפה), אין הרבה

• יהודה אטלס: עד עמוד התליה / עלילות המחתרת בעיראק: "מערכות", 1969; 47 עמ'.